

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte lørdag den 28. april 1962 kl. 17.40.

Møtet ble ledet av formannen, F i n n M o e .

Til stede var: Bondevik, Braadland, Kjøs, Langhelle, Langlo, Finn Moe, Nordahl, Erling Petersen, Jakob Pettersen Reinsnes, Røiseland, Rakel Seweriin, Ingvaldsen, Bergesen, Borgen, Borten, Klippenvåg (for Dahl), Hareide, Hegna, Hønsvald, John Lyng, Johs. Olsen, Treholt og Watnebryn.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: utenriksminister Lange og handelsminister Gundersen.

Dessuten ble følgende embetsmenn gitt adgang til møtet: statssekretær Engen og ekspedisjonssjef Jahn Halvorsen, begge Utenriksdepartementet.

Formannen: Møtet er sammenkalt for at Regjeringen skulle få anledning til å legge fram den anmodning den skal sende Fellesskapet om opptakelse av forhandlinger. Jeg vil gjøre oppmerksom på – skjønt det kanskje ikke skulle være nødvendig – at det ikke dreier seg om den såkalte "regjeringserklæring".

Hegna: Til dagsordenen – Før man går over til å behandle denne saken, vil jeg bare få nevne en ting. Jeg er selvfølgelig klar over at alle komiteens medlemmer, og spesielt formannen, har vært svært opptatt i disse dagene, og at det har vært overmåte vanskelig å passe på det som skulle passes på i komiteens vanlige arbeid, vel også av dem som har med komiteens virksomhet å gjøre for øvrig. Jeg skal ikke gjøre noen store opphevelser ved det, men jeg vil si at rent formelt liker jeg ikke at medlemmene får innkallelse til et møte for å behandle teksten til søknaden om medlemskap i EEC før Stortinget har foretatt sin votering og avgjort spørsmålet. – Mer skal jeg ikke si om det.

Formannen: Jeg var helt forberedt på at denne innvendingen ville komme, men på den annen side vet jeg ikke riktig hvordan man ellers skulle ha ordnet det. Jeg kunne selvsagt ha sagt at den utvidede utenrikskomite var innkalt til møte under forutsetning av at Stortinget gjorde dette vedtaket – det skal jeg villig innrømme. Men på den annen side må jeg si at den eneste muligheten til å få dette møtet var å ha det akkurat nå, fordi Stortinget faktisk tar ferie til torsdag i kommende uke.

Jeg gir ordet til utenriksministeren.

Utenriksminister Lange: Jeg må begynne med å be om unnskyldning for at jeg har bedt om å få dette møte på dette tidspunktet. Men forklaringen er at hvis vi ikke skal risikere å miste en måned, må denne søknaden være innlevert i Brussel senest den 2. mai, og da var dette det eneste mulige tidspunkt for meg til å oppfylle det tilsagn jeg hadde gitt om at jeg ville rådføre meg med denne komite om den søknad som skulle sendes hvis voteringen falt som den nå er falt.

Det er helt på det rene at det er Regjeringens ansvar å forme og sende søknaden, men det er i samsvar med praksis at vi i et så viktig spørsmål som dette ber om å få høre denne komites reaksjon før vi gir dokumentet dets endelige form.

Ved utformingen av denne søknaden er det to spørsmål som reiser seg – for det første: vil vi si noe om at vi godkjenner Roma-traktatens målsetting, og for det annet: skal vi omtale våre spesielle problemer.

Da danskene søkte om forhandlinger, omtalte de løselig sine spesielle problemer, og leverte dessuten et fortrolig memorandum hvor de gjorde nærmere greie for disse problemene. De sa ikke noe om sin holdning til Roma-traktatens målsetting. Men i perioden mellom søknaden og regjeringsdeklarasjonen ble de derfor spurt om hvordan de stilte seg til Roma-traktatens målsetting, og de tok det da med i sin regjeringsdeklarasjon, som er gjengitt på side 33 i Tillegg nr. 2 til St.meld. nr. 15.

Britene omtalte på sin side i sitt søknadsbrev de brede problemer, og sa samtidig at et heldig utfall av forhandlingene ville være et "historisk skritt mot det nærmere fellesskap mellom Europas folk som er det felles mål for Storbritannia og medlemmene av Fellesskapet." Dette må vel kunne oppfattes som om britene sluttet seg til Roma-traktatens målsetting allerede i sin søknad.

Jeg tror at det vil være riktig fra norsk side å påpeke de problemer som vi har ut fra vår geografiske beliggenhet og vår økonomiske struktur, og at det volder problemer for oss å slutte oss til Fellesskapet. Det kan da ikke sies på et senere tidspunkt at vi har forholdt våre forhandlingspartnere noe som helst i denne søknaden. Vi har gjort oppmerksom på at det reiser seg problemer, og alvorlige problemer, for oss ved en tilslutning.

Men gjør vi først det, og er en enig i at vi skal fremholde disse problemene, er Regjeringens vurdering den at det er klokt at vi samtidig gir uttrykk for at vi ønsker å være med på å virkeliggjøre Roma-traktatens mål, slik de er stilt opp i innledningen til traktaten. Derved får vi understreket at de løsninger som vi sikter mot for våre spesielle problemer, skal virkeliggjøres innenfor rammen av målsettingen for Roma-traktaten.

Det er da disse overveielser som er bakgrunnen for den tekst som er omdelt i den franske original og den norske oversettelse.

Hegna: Det er vel så sin sak for noen av oss som har gått imot at man søker medlemskap på grunnlag av artikkel 237, å gjøre noen særlige bemerkninger til utformingen av denne søknaden. Den kan etter Stortingets vedtak ikke fremmes på noe annet grunnlag. Det ville jo heller ikke være noen mening i det. Men det står her i det midtre avsnitt at "den norske regjering, som ønsker å bidra til gjennomføringen av målsettingen for Traktaten, slik den er fastlagt i dens innledning" osv. Det er jo en av de ting som har vært under særlig drøftelse i den debatt vi har hatt i disse dager. Jeg går ut fra at man uten videre må kunne innrømme at for oss som har stått på det standpunkt som vi har gjort, vil aksept av en slik utforming av henvendelsen etter det vedtaket Stortinget har gjort, lett kunne misforstås. Jeg vet ikke hvordan offentliggjørelsen av dette skal foregå, men jeg kunne tenke meg at det f.eks. kunne

foregå slik at man sender denne henvendelsen ut på et eller annet tidspunkt og sier at den har vært forelagt Stortingets utenrikskomite; som ikke hadde noe å bemerke. Og da ville svært mange kunne komme til å lure på hvor det var blitt av forskjellige folk i komiteen som har hatt atskillige bemerkninger til disse ting. Jeg går ut fra at for det første for så vidt som utenrikskomiteen blir blandet inn i dette overfor offentligheten, vil det ikke få en slik form at det kan se ut som om det er en enstemmig tilslutning til at man har dette punktet med i formuleringen, og at det går helt klart fram. Og videre at det for så vidt som det i pressen på noen som helst måte skulle bli forsøkt å gi det utseende av at etter at Stortinget har gjort sitt vedtak, er utenrikskomiteen enstemmig om å gi sin tilslutning til at man "ønsker å bidra til gjennomføringen av målsettingen for Traktaten, slik den er fastlagt i dens innledning", må det være adgang til å gjøre det helt klart – jeg mener at f.eks. komiteens formann bør gjøre det helt klart – for offentligheten at noen slik tilslutning forelå ikke i møtet da det ble holdt.

Formannen: Før jeg gir ordet til neste taler vil jeg si at jeg tror hr. Hegna gjør seg skyldig i to misforståelser. For det første pleier vi ikke å sende ut noe kommunike fra møtene i den utvidede utenrikskomite – vi pleier å holde selve møtene mest mulig hemmelig, og i hvert fall hva som er behandlet og hva som har foregått der – så den frykten der tror jeg er ugrunnet.

For det annet er vi her i den situasjon, som det har vært redegjort for så ofte, at det er Regjeringen som har det fulle konstitusjonelle ansvar for dette dokument. Men vi har arbeidet oss fram til den praksis som i årene etter krigen er blitt meget alminnelig, at Regjeringen rådfører seg med denne komite, og at de enkelte medlemmer da gir uttrykk for den oppfatning de har av det utkast som Regjeringen legger fram, eller gir Regjeringen de råd som de synes de bør gi. Men det blir ikke foretatt noen som helst avstemning eller noe slikt. Det er Regjeringen som selv avgjør i hvor stor utstrekning den vil ta hensyn til det som er sagt.

Borgen: Hvis det ikke var for det som formannen nå har sagt, at Regjeringen bare søker den utvidede utenrikskomites råd i denne saken, ville jeg ha følt meg i en regulær tvangssituasjon på bakgrunn av det vedtaket som Stortinget gjorde for litt siden, hvis en skulle ha fulgt den praksis som vi ellers har fulgt, at selv om en er uenig i et vedtak, må en følge opp det som er fastlagt, for ikke å komme i den situasjon at en demonstrerer unødige. Det ville jo da vært en spesiell vanskelighet her. Men fordi det er bedt om et råd, føler jeg ikke noen slik vanskelighet.

Jeg må da for min del si at det overhodet ikke er mulig for meg å gi Regjeringen det råd å legge fram en slik ansøking som den som er formulert her. Jeg har tre gode grunner for det, som jeg gjerne vil få nevne. For det første er det henvist til artikkel 237, som jeg er uenig i at en skal henvise til når en søker forbindelse. For det annet står det, som det ble nevnt av hr. Hegna, at "den norske regjering som ønsker å bidra til gjennomføringen av målsettingen for Traktaten", og det er jeg heller ikke enig i. For det tredje ser jeg det slik at det ikke haster med denne saken før England har fått sitt forhold behandlet. Det kan godt hende at vi

kommer i den situasjon at det i det hele tatt ikke blir aktuelt for oss å slutføre forhandlingene på grunn av Englands stilling. Det er ingen grunn til å bruke mer tid på det nå, men jeg ville gjerne ha sagt dette, og jeg vil for min del ikke være medansvarlig i den form som Regjeringen velger for denne søknaden.

Formannen: Hr. Røiseland skal reise, og jeg går ut fra at ingen har noe imot at han får ordet nå.

Røiseland: Eg har ikkje noko å merke til den formuleringa som ligg føre her. Eg synest formuleringa er heilt i samsvar med det vedtaket Stortinget har gjort.

Braadland: Jeg vil bare slutte meg til det hr. Borgen nettopp har sagt. Jeg er imot denne ansøkingen, og det har jeg gitt uttrykk for nettopp ved min stemmegivning i Stortinget.

Men det er et spørsmål som jeg gjerne vil ha nevnt her og ført til protokolls, og det er: Hvorledes akter Regjeringen å forholde seg hvis denne søknaden blir godtatt, forhandlinger blir opptatt og det så viser seg at England ikke kommer med? Skal vi da bryte ut av forhandlingene og late som ingen ting, eller hva skal vi gjøre? Hva er Regjeringens hensikt?

Hegna: I forbindelse med dette siste vil jeg gjerne reise spørsmålet om det ikke egentlig i Danmarks søknad var sagt at betingelsen var at England kom med? Det kunne da for så vidt komme på tale å ta det med her, i samsvar med det som flertallet i Stortinget har gjort sitt vedtak på.

Jeg vil fastholde at jeg ikke skal komme med noe forslag i forbindelse med utarbeidelsen av utkastet, men til formannen vil jeg gjerne si at jeg har vært med i denne komiteen i 12 år, og det er helt riktig at det vanligvis ikke utgår noe kommuniké fra komiteens møter, men det har hendt. Jeg kunne godt tenke meg at det var så pass stor interesse omkring det at man nå holder et møte – pressefolkene er jo klar over det – at spørsmålet reises i pressen.

Det jeg ville poengtere med de bemerkninger jeg her har gjort, var ikke å øve noen innflytelse på utformingen av skrivelsen, for det syns jeg ikke egentlig jeg har særlig rett til, men derimot å oppnå at det ikke kom noen slags pressehistorie på det grunnlag at den søknad som Regjeringen har sendt, har vært forelagt komiteen som enstemmig har godtatt den. Vi vet at når det gjelder propagandistiske arrangementer og finesser i denne saken, kan man vente seg litt av hvert, og jeg vil med de bemerkninger jeg her har gjort, på forhånd sikre meg i den retning jeg har nevnt, og på forhånd sikre meg formannens tilsagn om at han på sin side skal bidra til at det ikke skjer.

Formannen: Jeg må på det bestemteste tilbakevise den insinuasjon som ligger i hr. Hegnas siste bemerkning. Jeg har sittet i denne komite like lenge som hr. Hegna og jeg har hver gang jeg er spurt, nektet å si til pressen hva som blir drøftet på møtene.

Hegna: Det var ingen insinuasjon mot formannen, det var ...

Formannen: Jeg vil bare sende hr. Hegnas anmodning videre til medlemmene. Hvis de ennå inntar akkurat samme holdning, ikke å si et ord om hva som blir drøftet på møtene, behøver ikke pressen få vite noe om det.

Bondevik: Eg treng ikkje seia svært mange ord, for eg meiner at det som Regjeringa legg fram her, er eit resultat av det som no har gått føre seg i Stortinget. Eg har same synet som hr. Hegna, at me som har eit anna syn, då sjølv sagt ikkje kan blanda oss opp i innhaldet av dette, fordi me ikkje ser spørsmålet på same måten. Difor vil eg seia at på bakgrunn av det som no har gått føre seg i Stortinget, synest eg at utforminga her er i sin fulle orden. Ei anna sak er det at eg ut frå mitt syn sjølv sagt ikkje ville ha forma det slik. Men det synet har jo tapt, så det er ute av verda, og det er ingen grunn til å diskutera det.

Likevel er det *ein* ting eg vil nemna. Det er ikkje nokon ting her som ikkje er fullt i samsvar med det som no har gått føre seg, men eg vil kasta fram den tanken at det trass alt er klokt i dette brevet å dra Stortinget inn, sjølv om alle veit at dette har vore debattert og er vedteke der. I og med at det er på vegner av den norske regjeringa, kan det ikkje då vera like klokt berre å halda på den norske regjeringa, som er nemnd to gonger, og ikkje nemna Stortinget, endå me veit at det er heilt rett det som står der? Men det er eit regjeringsdokument, og kanskje det då kunne vera like klokt ikkje å dra Stortinget inn i denne omgang?

John Lyng: Jeg er i samme situasjon som hr. Røiseland, at jeg dessverre ikke kan være her lenger, og formannen har vært så elskverdig å la meg få ordet.

Jeg vil gjerne si at jeg har ingen ting å bemerke til dette utkastet. Det er naturligvis forelagt oss bare til underretning og under den forutsetning at vi kan knytte merknader til. Jeg mener innholdet er i fullt samsvar med det som er skjedd i Stortinget, og jeg har ikke noen gode råd å gi utenriksministeren når det gjelder selve utforminga.

Utenriksminister Lange: Først til spørsmålet om en skal nevne Stortinget eller ikke: Danskene nevnte ikke Folketinget i sin søknad, britene nevnte Parlamentet i sin. Etter den brede debatten som har vært her, synes jeg det er naturlig at det blir henvist til at saken har vært forelagt Stortinget, som har gjort et vedtak.

Når det gjelder hr. Braadlands spørsmål, tror jeg ikke vi skal begynne å diskutere en hypotetisk situasjon. Men det er ganske klart – og det er blitt klart til overflod gjennom debatten i Stortinget – at forutsetningen for at norsk søknad om medlemskap blir fremmet, er at vi slutter oss til et *utvidet* Fellesskap. Danskene var i nøyaktig samme situasjon, de hadde også gjort det ganske klart gjennom sin egen debatt at dette var forutsetningen. De har heller ikke i sin søknad nevnt denne

forutsetning. Skulle den situasjon oppstå som hr. Braadland siktet til, får vi da ta standpunkt til hvordan vi skal forholde oss for å komme ut av forholdet.

Langhelle: Bare et spørsmål i denne forbindelse: Det kunne kanskje overveies om det kunne nevnes i det statement Regjeringen senere skal avgi?

Utenriksminister Lange: Det har vært min forutsetning – og den har jeg også gjort kjent offentlig – at vi skulle rådføre oss med denne komite om utformingen av den erklæring som skal avgis på den norske regjerings vegne, når vi får innbydelsen til å komme og avgi en erklæring.

Braadland: Jeg vil bare få konstatere at dette brev er en forpliktende folkerettslig erklæring. Jeg har vanskelig for å forstå at man så, hvis en situasjon inntreffer som kan tenkes å inntreffe, fritt kan si at det vi har skrevet, det mente vi ikke. Jeg må derfor støtte hr. Langhelle i at dersom ikke det forbeholdet kommer med her i dette brevet, så må det i all fall komme med i erklæringen vår.

Statsråd Gundersen: Det ville interessere meg som jurist å få vite hvilken folkerettslig forpliktelse hr. Braadland tenker på.

Braadland: Den forpliktelse at vi, før vi vet hva vår søknad om medlemskap innebærer, sier at vi er beredt til å slutte oss til Fellesskapet og ønsker det.

Statsråd Gundersen: Jeg forstår det ikke, men det kan jo være det samme. Det som står her, er at vi ber om "at det åpnes forhandlinger med sikte på Norges tiltredelse til nevnte traktat." Det rekker akkurat så langt som det vi ber om, at det åpnes forhandlinger med det siktepunkt som er nevnt. Fører forhandlingene ikke til et resultat vi kan akseptere, kan vi trekke oss ut av det igjen. Noe annet eller mer av folkerettslig forpliktelse inneholder ikke dette dokumentet.

Braadland: Jeg tenkte også på det forhold som kan inntreffe at vi gradvis blir trukket inn i forhandlinger som kan se lovende ut, og så inntreffer den situasjon at England blir klar over at de ikke kommer med. Da må vi ha bundet oss ved å avgi denne erklæringen.

Statsråd Gundersen: Det er ikke Regjeringens mening at vi er bundet slik, og det akter vi å gjøre fullstendig klart, hvis noen slik misforståelse skulle oppstå under forhandlingenes gang.

Erling Petersen: Jeg synes vi burde lese teksten som den står, for den binder ingen ting. Det sies at det skal være forhandlinger om vilkårene, og det står åpent om vilkårene er eller ikke er tilfredsstillende, helt inntil man bestemmer seg. Hvordan forhandlingenes gang måtte gå mer eller mindre optimistisk, har ingen ting med den sak å gjøre.

Hareide: Ein bind seg jo ikkje til eit resultat ved å begynne tingingar. Det kan eg ikkje forstå.

Statsråd Gundersen: Kanskje jeg kunne si, for å gjøre det til overmål klart at det står ikke i dette papiret at vi søker om medlemskap. Det står at vi ber om "at det åpnes forhandlinger med sikte på Norges tiltredelse til nevnte traktat. "Så nevnes det altså i siste avsnitt at vi har våre særlige problemer som vi vil få drøfte senere.

Braadland: Det er henvisningen til artikkel 237 som etter min mening er det avgjørende i dette, og artikkel 237 åpner adgang for europeiske land til å søke om medlemskap. Det er Ministerrådet som avgjør om søknaden blir godtatt foreløpig, og deretter blir det tale om forhandlinger. Ved at vi bruker henvisningen til artikkel 237, binder vi oss.

Formannen: Om jeg får lov å si til hr. Braadland, det står jo i samme setningen at det er på grunnlag av bestemmelsene i artikkel 237 at det åpnes forhandlinger.

Hegna: Etter at denne saken er avsluttet, vil jeg gjerne få gjøre en liten merknad.

Formannen: Hvis det ikke er flere merknader, kan vi anse oss ferdige med saken.

Hegna: Jeg vil gjerne gjøre helt klart at i de bemerkningene jeg kom med, lå det overhodet ikke noen insinuasjon med adresse til formannen med hensyn til at han skulle bringe ut opplysninger fra dette møte med sikte på noen slags propagandistisk effekt. Mine uttalelser var utelukkende begrunnet i den ting at erfaring har lært meg at sånt ofte kan skje, og da selvsagt først og fremst gjennom pressens egen virksomhet. Men jeg har slik erfaring at jeg anser det påkrevet at man forsøker å gardere seg mot visse ting i den forbindelse. Og i den sammenheng ønsket jeg å få formannens bistand, hvis det blir nødvendig.

Formannen: Jeg har også fulgt den politikk hvis det er lekket ut ting og noen har spurt om det er riktig og uriktig at jeg nekter å svare på det også.

Borten: Jeg kom noe sent beklageligvis. Det er altså vedtatt nå i komiteen at som sedvanlig skal det ikke sendes ut noe til pressen?

Formannen: Det er den generelle regel for alle våre møter, som det eventuelt må gjøres unntak fra.

Borten: Det var det jeg ville spørre om, for å ha det helt klart.

Formannen: Det gjelder ikke bare pressen, men det skal helst ikke omtales, og i gruppene kan det bare omtales med samme taushetsplikt.

Møtet hevet kl. 18.15.